

КӨРСЕТІЛЕТІН ҚЫЗМЕТТЕР САПАСЫН ЖАҚСARTУ НЕГІЗІНДЕ КАДР ЖҮЙЕСІН ЖЕТІЛДІРУ

<p>Зулфухар ГАИПОВ</p>	<p><i>саяси ғылымдарының докторы, профессор, Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы Басқару институтының директоры, Астана, Қазақстан, zulfukhar.gaipov@apa.kz, ORCID ID: https://orcid.org/0009-0001-8894-6719</i></p>
<p>Гүлім* ҮКІБАЕВА</p>	<p><i>PhD, Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы Басқару институтының доценті, Астана, Қазақстан, g.ukibayeva@apa.kz, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-6122-3932, Scopus ID: 57205545277, Zерpmeyui ID Web of Science: AAB -8841-2021</i></p>
<p>Айбек СОЛТАНҒАЗИНОВ</p>	<p><i>PhD докторы, қауымдастырылған профессор, Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы мемлекеттік басқаруда персоналдың сәйкестігін тану орталығының персоналды сертификаттау секторының меңгерушісі, Астана, Қазақстан, aibek.soltangazinov@yandex.ru, ORCID ID: https://orcid.org/0000-0001-6917-3397</i></p>
<p>Айнұр ДОСМАҒАМБЕТОВА</p>	<p><i>педагогика ғылымдарының магистрі, Қазақстан Республикасы Президентінің жанындағы Мемлекеттік басқару академиясы Басқару институтының ассистенті, Астана, Қазақстан, a.dosmagambetova@apa.kz, ORCID ID: https://orcid.org/0009-0004-7672-6227</i></p>

Қолжазбаның редакцияға түскен күні: 11/09/2024

Қайта өңделген күні: 04/12/2024

Қабылданған күні: 13/01/2025

DOI: 10.52123/1994-2370-2025-1323

ӨЖ 332.01

ҒТАХТК 06.81.23

Аңдатпа. Бүгінгі таңда ғылыми-техникалық дамудың өсу қарқынының айтарлықтай жоғары болуына байланысты, білім беруді дамытудың өзектілігі жетекші қатарда. Себебі, жетістіктердің негізгі көзі - өзіндік интеллект пен ұмтылысы бар жан-жақты дамыған тұлғалар қатарының қалыптасуында. Расымен де қазіргі таңдағы технологиядағы және гуманитарлық ғылымдардағы прогресс әсерлі және біздерді ынталандырады. Мақалада педагог қызметкерлердің техникалық және кәсіптік білім беру ұйымдарының (бұдан әрі- ТжКБ) және білім беру сапасын қамтамасыз ету мәселелерін анықтау мақсатында жүргізілген зерттеу нәтижелері келтірілген. Осы бағыттарды іске асыру барысында туындайтын проблемалармен кедергілер анықталды. Оқытушылар мен өндірістік оқыту шеберлерінің сапалық және сандық құрамы және кәсіби-педагогикалық салада кездесетін кәсіби деңгеймен кәсіби мамандар тапшылығы айқындалады. Зерттеу нәтижелері негізінде, кадрлармен қамтамасыз ету процесін жетілдірудің және ТжКБ ұйымдарында білім беру деңгейінің сапасын арттыруына мүмкіндік береді.

Түйін сөздер: білім беру қызметі, қызметтерінің сапасы, педагогтардың кәсіби даярлығы, қамтамасыз етілуі, нәтижесі, сандық және сапалық құрамы, модель

Аннотация. Сегодня темпы роста научно-технического развития настолько высоки, что актуальность развития образования остается на ведущем уровне, так как основным источником достижений является человек со своим интеллектом и стремлением. Прогресс в области технологий, науки и гуманитарных наук действительно впечатляет и мотивирует.

В статье представлены результаты исследования, проведенного с целью раскрытия проблем обеспечения педагогическими работниками организаций технического и профессионального образования (далее ТПО) и качества образования. Выявлены проблемы, возникающие в ходе реализации этих направлений. Определены качественный и количественные составы преподавателей и мастеров производственного обучения и существующие в профессионально-педагогической сфере профессиональные дефициты. Результаты

* Хат-хабарларға арналған автор: Ү. Үкібаева, g.ukibayeva@apa.kz

исследования позволят выработать важнейшие направления совершенствования процесса обеспечения кадрами и повышения качества уровня образования в организациях ТиПО.

Ключевые слова: образовательная деятельность, качество услуг, профессиональная подготовка педагогов, обеспеченность, результат, количественный и качественный состав, модель.

Abstract. Today, the growth rate of scientific and technological development is so high that the relevance of the development of education remains at the leading level, since the main source of achievements is a person with his own intellect and aspiration. The progress in technology, science and humanities is truly impressive and motivating. The article presents the results of a study conducted with the aim of revealing the problems of providing technical and vocational education organizations (hereinafter referred to as TVET) with teaching staff and the quality of education. Problems that arise during the implementation of these directions are identified. The qualitative and quantitative composition of teachers and masters of industrial training and the existing professional deficits in the professional pedagogical sphere have been determined. The results of the study will allow us to develop the most important directions for improving the process of staffing and improving the quality of education in TVE organizations.

Keywords: educational activity, quality of services, professional training of teachers, security, result, quantitative and qualitative composition, model

Кіріспе

Адамзаттың жаһандық мәселелерін шешудің ең тиімді құралы мен механизмі қазіргі заманғы адамды трансформациялық және шығармашылық қызметтің субъектісі ретінде дамытуға бағытталған білім беру болуы керек. Осы жағдайларда қазіргі жағдайдың маңызды ерекшеліктерінің бірі білім берудің жалпы адамзаттық миссиясын түсіну болып табылады. Заманауи тенденцияларды ескере отырып, «білім беру – оқу» тәсілінен «тәрбие – тұлғаны қалыптастыру және дамыту» бағытына көшу қажет. Ал бұл ретте ұстаздардың алатын орны ерекше.

Мемлекетің мұғалімдер мәртебесін көтеру бойынша міндеттері орындалуда. Оқытудың жаңа әдістері мен тәсілдерін игеруге барлық жағдай қарастырылып отыр. Бәсекелестік орта білім беру саласындағы көптеген жаңа қатысушыларды тудырды, олар оқу материалдарын әзірлеуге, оқыту әдістемесіне, қаржыландыру модельдеріне және білім беру ортасын ұйымдастыруға көптеген жаңалықтар әкелді. Мұның бәрі терең және саналы дамуды күтетін кіріс шарттары, қызмет алушылар да, мұғалімдер де сезінетін сапалы нәтижелер.

Өткен ғасырдың 90-шы жылдарының басында біз өзгермелі, күтпеген әлемге кірдік, ондағы ақпараттың үлкен ағыны шешім қабылдауды қиындатып, белгісіздікке әкелдіргенің де білеміз. XXI ғасырдың 14 жылында адамзат бүкіл XX ғасырдың жетістіктерімен салыстыруға болатын

прогреске қол жеткізді. Сарапшылардың пікірінше, XXI ғасырдағы прогресс алдыңғы ғасырдағы жетістіктерден мың есе асып түсуі мүмкін деген пікірге келіп отыр.

Технологиялардың, интернеттің және үлкен деректер көздерінің артуы, адамдардың және жалпы қоғамның өміріне біршама әсер ететінін түсінеміз.

Еңбек қызметі жан-жақты әрі стандартты және стереотиптік сипатқа ие болды, сәйкесінше аз жұмыс тапсырмалары және оларды «үлгіге сәйкес» шешуге мүмкіндік берді. «Үйрендім, мамандық алдым, біліктілігін арттырдым, мансап жасадым» деген үйреншікті парадигма өткеннің еншісінде.

Болашақ мамандықтар, дәлірек айтсақ, экономиканың және еңбек нарығындағы өзгерістердің әсерінен дағдылар мен білім құрылымының өзгеруі, таңдаған мамандықтың немесе кәсіптің атаулары түрінде іске асырудың нақты нысаны орын алды.

Технологияның дамуы жақын болашақта күнделікті ғана емес, сонымен қатар жоғары біліктілікті қажет ететін күрделі міндеттерді де автоматтандыруға әкелетіні белгілі болды. Қазіргі уақытта жасанды интеллект (ЖИ) көптеген дағдыларды жаңғыртуға қабілетті және келешекте қазіргі кезеңдегі қызметте жүрген мамандарды алмастыра алады немесе экономиканың барлық дерлік салаларында кадрларға деген қажеттілікті айтарлықтай азайтатыны анық. Технологиялық инновация әсер етпейтін мамандық жоқ.

Дүниежүзілік экономикалық форум (ДЭФ, 2023) сарапшыларының болжамы

бойынша, алдағы 4 жылда барлық салалардағы жұмысшылардың жартысына жуығы жаңа дағдыларды меңгеруі қажет, ал болашақта жүйелі түрде қайта даярлау қалыпты жағдайға айналуы тиіс [1].

ТжКБ-ны дамытуға көңіл бөлудің артуына байланысты білім беру ұйымдарын берілген деңгейдегі және білім сапасының кәсіби кадрлармен қамтамасыз ету саласындағы проблемаларды анықтау қажеттілігі туындады. Ғылыми жұмыстың мақсаты – ТжКБ мекемелерінің кадрлық деңгейін және олардың көрсетілетін қызмет сапасына әсерін бағалау. Осы мақсатқа жету үшін келесі міндеттер тұжырымдалды: ТжКБ қызметінің негізгі көрсеткіштерін талдау, колледж оқытушыларының сандық және сапалық көрсеткіштерін талдау, ТжКБ ұйымдарын кадрлық қамтамасыз етуді жақсарту және білім беру қызметінің сапасын арттыру бойынша шаралар әзірлеу.

Зерттеудің материалдары мен әдістері.

Зерттеудің мақсаттары мен міндеттерін іске асыру кезінде ақпараттық-аналитикалық әдіс, салыстырмалы және статистикалық талдау әдістері, графикалық-аналитикалық құралдар қолданылды. Ақпараттық-аналитикалық зерттеу әдісін қолдану ақпаратты іздеуге, олардың сапасын тексеруге және өңдеуге мүмкіндік берді. Салыстырмалы және статистикалық талдау әдістері мәліметтерді жинау мен өңдеудің ең тиімді әдістері болып табылады. Зерттеу барысында қолданылатын әртүрлі әдістер - талдау және синтез әдісі. Жұмыс барысында біз объектілерді құрамдас бөліктер ретінде зерттеп, оларды бөлек қарастыруға тырыстық.

Кәсіптік білім беруді дамытудың перспективалық бағыттарын, сондай-ақ қазіргі ТжКБ оқытушылары қолданатын түрлі құралдарды, әдістерді, технологияларды талқылау ғылыми және практикалық басылым беттерінде үнемі орын алып отырады. О.Н.Журавлева, С.В.Александрова және Т.П.Андреевскаяның еңбектерінде педагогикалық кадрлардың жетіспеушілігі

мәселелері қарастырылады, олар мұғалімдердің өзгерістерге дайын еместігін және қоғамның білім сапасына қойылатын талаптарын атап өтті [2].

Қытай ғалымдары заманауи кәсіптік педагог әдістемелік қызметпен қатар, ұжымдық жұмыс, тәлімгерлік, зерттеушілік, білім беру ұйымдарын басқаруға қатысу және т.б. іс-әрекеттерді орындауда білікті болуы керектігін атап көрсетеді [3].

Орта кәсіптік білім беру мұғалімдерінің педагогикалық қызметін жаңа талаптар шеңберінде жүргізуге дайын еместігі Н.В.Гафурова, С.И.Осипова және О.Ю.Шубкинаның еңбектерінде де атап өтілді [4].

Бәрібеков Қ.Қ., Құсайынов Ә.Қ. «Қазақстанда техникалық және кәсіптік білім беруді дамыту» жұмысында олар «Экономиканың тиісті салаларында тәжірибелік тәжірибесі бар жоғары білікті мамандарды даярлау процесіне тарту және ТжКБ түлектерінің кәсіби дайындығын бағалауға жұмыс берушілердің тікелей қатысуы болып табылады. Мамандарды даярлау сапасын қамтамасыз етудің және білім беру мекемелерінің білім сапасы үшін жауапкершілігін арттырудың шешуші факторлары» деп бірнеше факторларын атап өтті [5].

Беру беру мекемелеріндегі мұғалімдердің кәсіби дамуына ерекше назар аудара отырып, «ЮНЕСКО – ның жоғары білім беру саласындағы техникалық көмекке деген қажеттілігін бағалау-Қазақстан» жобасы шеңберінде ТжКБ білім берудегі құзыретті мұғалімдердің маңызды рөлі көрсетілген [14].

Көптеген елдер өздерінің кәсіби құзыреттілік стандарттарын жаңартты. Ақпараттық дәуірде мұғалімдердің құзыреттілігін яғни оқытушылар үздіксіз дамуды қолдауы керек. 2020 жылы Оңтүстік-Шығыс Азия мемлекеттерінің қауымдастығы (АСЕАН) позитивті ынталандыру үшін ТИПО оқытушыларына арналған аймақтық стандартына түзетулер енгізді [14].

Нәтижелер

Тұрақты дамудың негізгі міндеттерінің бірі – жоғары сапалы білім

беру. Ал бұл жерде экономика салаларының орта деңгейін мамандармен және жұмысшылармен қамтамасыз ететін техникалық және кәсіптік білім беру басты орынға ие.

ТжҚБ білім беру бағдарламалары бойынша жұмысшылар мен орта буын

мамандарын даярлауды әртүрлі меншік нысанындағы және ведомстволық бағынысты колледждер ұсынады. 2023-2024 оқу жылында ТжҚБ ұйымдарының желісіне 711 колледж кірді. Колледждер саны мен студенттер санының динамикасы 1-суретте көрсетілген.

Ескертпе: [6,7] дереккөздер негізінде құрастырған

1-сурет – ТжҚБ колледждері мен студенттердің саны

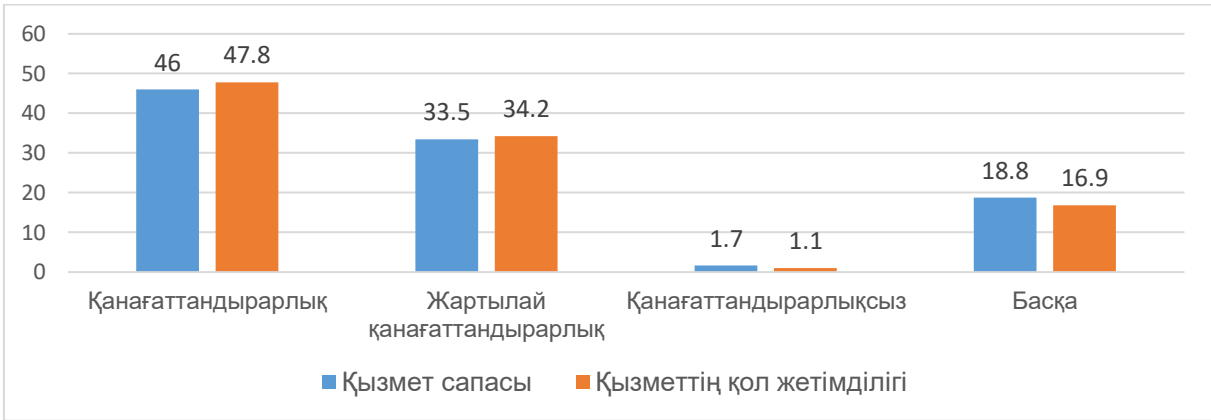
Суреттегі мәліметтерге сүйенсек, 2020 жылы колледждердің саны 793 бірлікті құраған, ал 2023 жылдың басында 711 бірлікке дейін төмендеген. Мұндай өзгертулердің себебі, колледждердің қысқаруы және профильдеу процесінің басталуында, сұранысқа ие және сабақтас мамандықтар бойынша типтік жүйенің қайта бағдарлануы, бірнеше колледждердің бірігуі және еңбек нарығының сұранысын ескере отырып, жеке колледждердің жабылуы әсерінен жоғары да көретілген сандық және сапалық өзгерістерге әкеліп соқтырды.

Контингент құрамының динамикасы соңғы төрт жылда өскені байқалады. Республиканың колледждерінде барлығы 547 994 студент білім алған. Колледж тұрғындарының саны қалалық жерлерде 91,0%-дан сәл астам, ауылдық жерлерде – 9,0%-ға жуық. «Баршаға арналған тегін кәсіптік-техникалық білім беру»

бағдарламасын жүзеге асыру аясында колледждерге қабылдаудың өсу

үрдісі жалғасуда. Осылайша, 2020 жылы оқушылар саны 477 539 адамды құраса, 2023-2024 оқу жылының басына қарай 70 455 адамға көбейген.

Соңғы жылдардағы білім алушылар саны туралы деректерге талдау жүргізу барысында, студенттер контингентінің алдыңғы кезеңдермен салыстырғанда едәуір өскенін және меншік нысандары бойынша өңірлердегі біркелкі емес көрсеткіштермен сипатталатынын көрсетеді. Сондықтан көрсетілетін қызметтердің сапасын қарастыру аса маңызды. Осыған байланысты 8-дереккөздің деректерін пайдалана отырып, біз респонденттердің орта кәсіптік білім беру қызметтерінің сапасы мен қолжетімділігі туралы пікірінің нәтижелері бойынша график құрдық (2-суретті қараңыз.).

Ескертпе: [8] дереккөз негізінде құрастырған

2-сурет - Респонденттердің орта-кәсіптік білім беру қызметтерінің сапасы мен қолжетімділігі туралы пікірлері

Бұл деректер қызмет көрсету сапасына қанағаттанушылық 46% құрайтынын, ал қызметтердің қолжетімділігі бойынша 47,8%, яғни көрсетілетін қызметтерге 47,8% қанағаттанған. Осыған байланысты ТЖКБ білім сапасын талдауды қарастыру қажет.

Білім сапасын анықтау мақсатында ТЖКБ ұйымдары WorldSkills стандарттарына сәйкес кәсіби шеберлік байқауын ұйымдастырды. Халықаралық WorldSkills қозғалысы мамандықтардың беделін арттыруға және танымал етуге, білікті кадрларды даярлауда жаңа тенденцияларды құруға бағытталған.

«WorldSkills халықаралық стандарттары (WSSS) техникалық және кәсіби өнімділікте халықаралық озық тәжірибені негізге алатын білімді, түсінуді және нақты дағдыларды анықтайды. WorldSkills стандарттарын ескере отырып оқыту мамандарды даярлауда жалпы және кәсіптік құзыреттерді дамыту үшін

көбірек мүмкіндіктер береді, сондықтан WorldSkills стандарттарын мамандықтардың білім беру бағдарламаларына енгізу үшін жұмыс берушілермен келісілген арнайы пәндер Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген модульдерге енгізіледі. білім беру ұйымы» [9].

«Worldskills Kazakhstan» республикалық чемпионаты Қазақстанда жыл сайын өткізіледі; чемпионат әдетте «ЭКСПО» халықаралық көрме орталығында өтеді. 2023 жылы ол тағы екі колледждің алаңдарында ұйымдастырылды: СББ (сандық бағдарламамен басқару) станоктарын жұмыс істеу – Техникалық колледж, Нан пісіру шеберлігі – Технологиялық колледж. 2023 жылғы чемпионаттың нәтижелері 1-кестеде берілген. Чемпионаттың қорытындысы бойынша Астана командасы жалпы командалық есеппен 5-орынға ие болды.

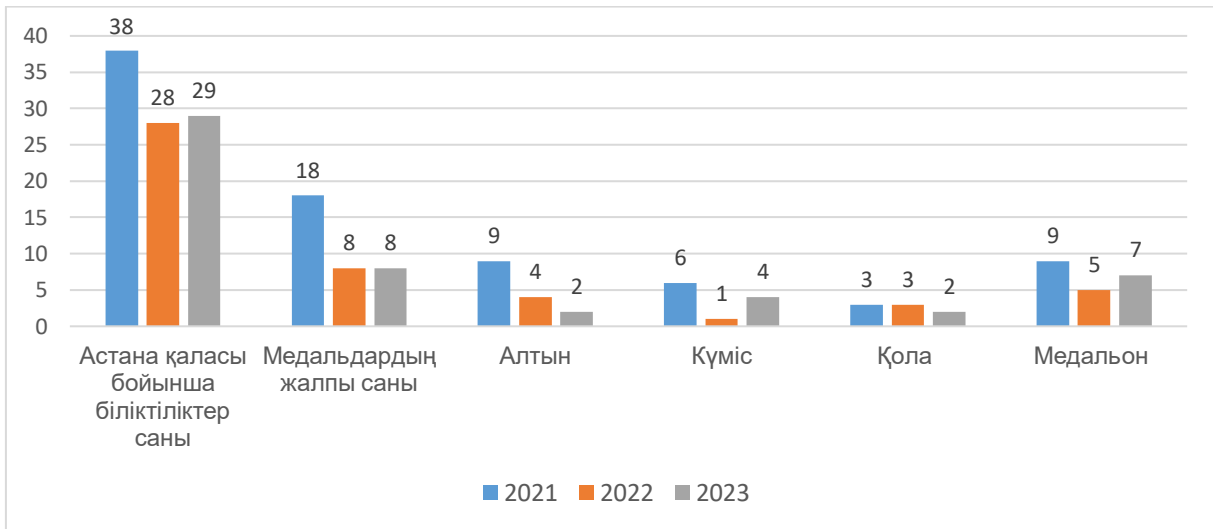
1-кесте - Колледждер бойынша WS-2023 республикалық чемпионатының нәтижелері

Колледждер атауы	Медальдар саны	Құзыреттіліктер саны
"Astana Polytechnic "Жоғары колледжі"ШЖҚ МКК	1 алтын, 1 күміс, 1 қола, 3 медальон	11
Қоғамдық тамақтану және сервис колледжі " ШЖҚ МКК	1 алтын, 1 қола, 1 медальон	3
"Кәсіптік-техникалық колледж" КММ		3
Астана қаласы әкімдігінің "Құрылыс-техникалық колледжі" ШЖҚ МКК		3

ШЖҚ техникалық колледжі МКК	1 күміс	2
"Басқару Колледжі" ЖШС	1 күміс	1
"Менеджмент, бизнес және білім колледжі" ЖШС		1
"Көлік және коммуникация жоғары колледжі" ШЖҚ МКК	1 күміс	1
Колледж НА О " ЕҰУ. Л. Н. Гумилева"		1
Астана қаласы әкімдігінің " Технологиялық колледжі " МКҚК	1 медальон	1
Мағжан Жұмабаев атындағы Халықаралық колледжі " ЖШС	1 медальон	1
"Astana IT University" ЖШС колледжі	1 медальон	1

Ескертпе: [10] дереккөз негізінде құрастырған

Бұдан әрі 3-суретте Астана қаласы бойынша соңғы үш жылдағы ұйымдастырылған чемпионаттарға салыстырмалы талдау динамикасы көрсетілген.

Ескертпе: авторлар [10] дереккөз негізінде құрастырған

3-сурет - Өткен жылғы 2021, 2022, 2023 жж. чемпионаттарының салыстырмалы талдауы

2-суреттің мәліметтері бойынша, динамикада соңғы екі жылдағы құзыреттілік саны 38-ден 29-ға дейін төмендегені байқалады. Егер медальдардың жалпы санына назар аударатын болсақ, онда динамикада олар екі есе азайғанын көруге болады, сәйкесінше медальдардың барлық түрлерінде бірдей динамика байқалады.

WSK қатысушыларын оқыту сапасын арттыру және жоғары нәтижелерге қол жеткізу үшін жеке құзыреті бар сарапшылардың пікірлері мен ұсыныстары негізінде:

1. WSK стандарты мен кәсіптік стандартқа сәйкес кәсіптік модульдің білім беру бағдарламаларын, оқу-әдістемелік қамтамасыз етуді әзірлеу;

2. Колледждер мен Құзырет орталықтарының материалдық-техникалық базасын нығайту;

3. Сарапшыларды (оқытушыларды) біліктілік талаптары, Чемпионат ережелері, әдеп кодексі бойынша оқыту;

4. WS стандарттары бойынша оқытушылар мен өндірістік оқыту шеберлерінің біліктілігін арттыру курстарын және тағылымдамадан өтуін қамтамасыз ету;

5. Орталық Комитет базасында WSK чемпионатының қатысушылары мен сарапшылары үшін оқу-жаттығу жиындарын өткізу;

6. Чемпионатқа дайындық кезінде қатысушыларды психологиялық қолдау.

15 жастағы колледж студенттері арасында жүргізілген бағалау (PISA-2018) олардың мектептерде оқитын құрдастарынан (ЭЫДҰ) 27 ұпайға артта екенін көрсетті [11].

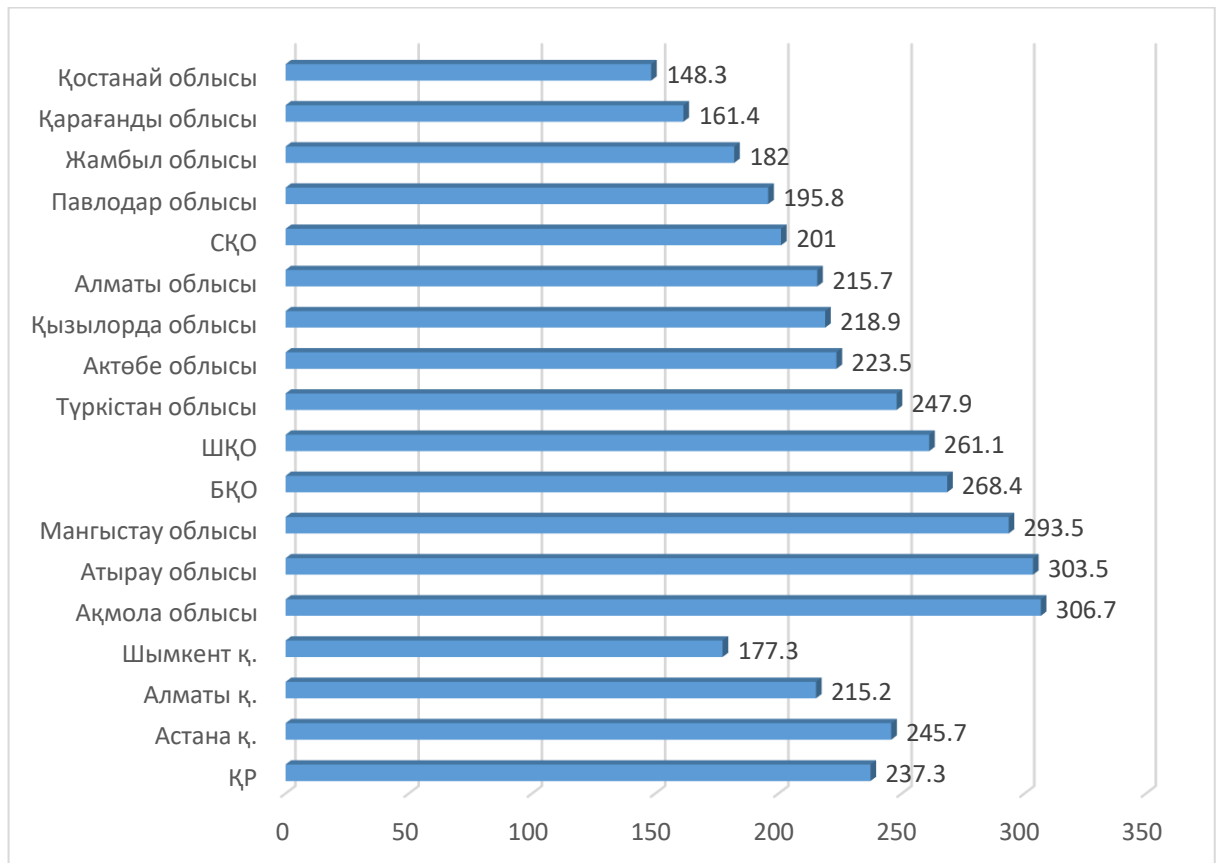
«Worldskills Kazakhstan» және PISA-2022 нәтижелерін талдау ТЖКБ білім беру ұйымдарында білім сапасының

төмендегенін растайды. PISA-2022 соңғы рейтингісінің қорытындысы бойынша 81 елдің арасында Қазақстан математикадан 46-орынға (2018 ж. 54-орынға), оқуға 61-орынға (2018 ж. 69-орынға), жаратылыстану бойынша 49-орынға (2018 ж. 69-орын) ие болған. Жалпы 33 мың оқушы сынақтан өтті. PISA бүгінгі күні білім беру жүйесінің объективті шараларының бірі болып табылады, ол 15 жастағы оқушылардың әртүрлі өмірлік мәселелерді және әлеуметтік қарым-қатынастарды шешуде қаншалықты білім мен дағдыларға ие екендігін, яғни стандартты емес мәселелерді шешу қабілетін анықтауға мүмкіндік береді. есептер, логикалық негіздеу және жауаптарын дәлелдеу. Иә, соңғы PISA деректері бойынша біршама өзгерістер, яғни алдыңғы көрсеткіштермен салыстырғанда көрсеткіштердің жақсаруы байқалады. Бірақ бұл білім сапасының жақсарғанын растамайтынын ескеру қажет. Биылғы жылы елдер саны өсті, кейбір елдердің нәтижелері нашарлады, мысалы, Нидерландының көрсеткіштері төмендеді және т.б. «Ресей, Беларусь және ішінара Украина 2022 жылғы зерттеуге қатыспайды, Өзбекстан және басқалар сияқты жаңа елдер қосылды» [12]; Сондықтан сапаны жақсарту туралы айту әлі ерте шығар, мәселені жан-жақты зерделеу керек; Өйткені нәтиже 450-ден төмен болса, бұл тәуекелге ұшырағанымызды білдіреді. Минималды деңгейге жетпеген студенттердің үлесі жылдан жылға өсіп келеді, бұл болашақта тез өзгеретін әлемде өмірге бейімделу проблемаларына әкеледі. Өйткені, оқу орнының, яғни кәсіптік білім беретін оқу

орындарының басты мақсаты – кәсіби құзыреттілігі бар, өз бетінше шешім қабылдай алатын, алға қойылған міндеттерге қол жеткізе алатын болашақ мамандарды дайындау. Білікті кадрларды даярлауда басты рөл ұстаздарға жүктеледі. Келесі кезекте ТЖКБ педагогикалық әлеуетін талдауды қарастырамыз.

2022 жылға арналған НОБД деректеріне сәйкес, педагогикалық ұжымның негізгі бөлігін, атап айтқанда 70%-дан астамын 25 пен 55 жас аралығындағы мұғалімдер құрайды. Соңғы жылдары зейнеткерлік және

зейнеткерлік алды жастағы мұғалімдердің үлесі 17,0-ден 21,0%-ға дейін өсті, бұл Қазақстан бойынша орташа көрсеткіш, ал аймақтарды алып қарасақ, 28%-ға жетеді. Мәселен, 21 пайыздан астамы Ақмола, Павлодар, Қарағанды, Ұлытау, Атырау облыстарында, Шығыс Қазақстан облысында, Солтүстік Қазақстан облысында және Астана қаласында. Жалпы колледж қызметкерлерінің қартаюы бар, бұл мамандықтың жеткілікті қызықшылығы мен мұғалімдердің жалақысының төмендігімен тікелей байланысты. 2022 жылға облыстар бойынша бір педагогикалық қызметкердің орташа айлық атаулы жалақысын 4-суретті қарастырайық. Бұл сандарға сәйкес, республика бойынша мұғалімдердің орташа айлық жалақы мөлшері 237,3 мың теңгені құрайды. Ең төменгі жалақы Қостанай облысында сақталады және шамамен 148,3 мың теңгені, ең жоғарғысы 306,7 мың теңгені құрайтыны анықталды.

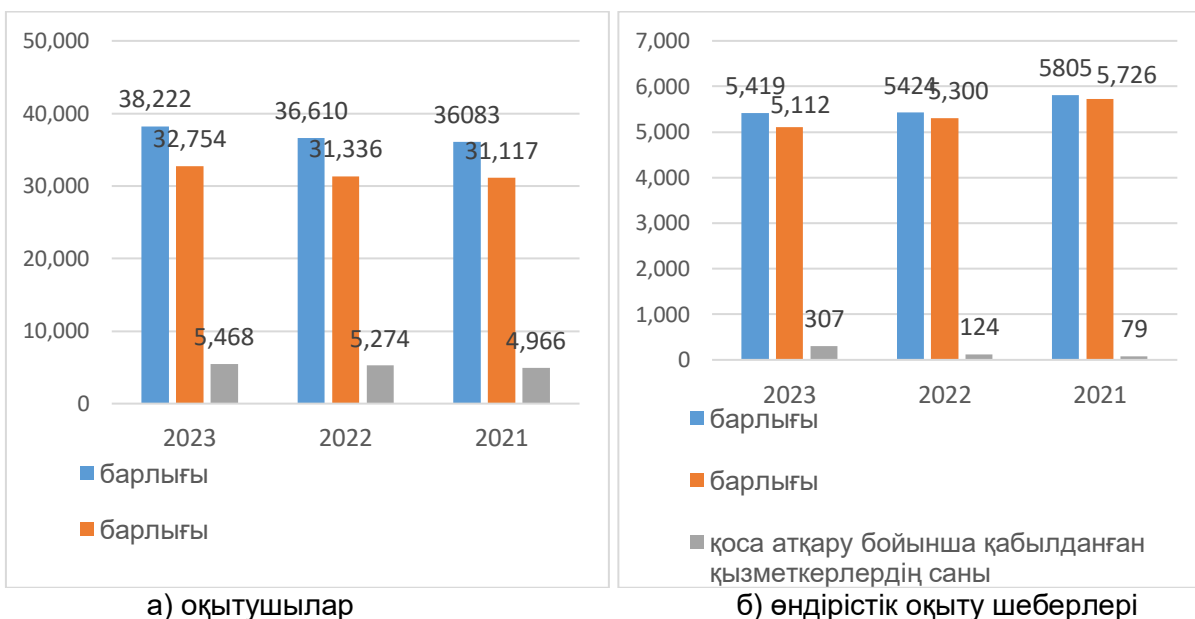

Ескертпе: авторлар [13] дереккөз негізінде құрастырған

4 – сурет. Аймақтар бойынша бір педагог қызметкердің орташа айлық жалақы мөлшері, 2022 ж. (мың теңге)

Мұғалімдердің білім деңгейіне қатысты мәліметтер бойынша: ТжКБ мұғалімдерінің 17,0%-дан астамы жоғары оқу орнынан кейінгі білімі бар, 76%-ы жоғары және 6,3%-ның орта кәсіптік білімі бар. Ғылыми және ғылыми дәрежесі бар оқытушылардың құрылымы келесідей: 89,9% магистрлер, ғылым кандидаттары – 7,22% және ғылым докторлары, PhD докторлары – 2,78%. 2022 жылы санаты жоқ мұғалімдер саны 44%-ға дейін өсті.

ТжКБ кадрларының құрылымы мен сапасының динамикасын қарастырайық. 5-суретте соңғы үш жылдағы кадрлар құрамының динамикасы көрсетілген, осы деректер бойынша мұғалімдер санының артуы байқалады, бірақ бұл заңдылық, олар бұрын айтқандай, бұл қызметкерлердің санының артуына байланысты байқалады делінген болатын; колледждер саны.

Ескертпе: авторлар [13] дереккөз негізінде жасады

5-сурет. Колледждердің кадрлық құрамы бойынша көрсеткіштердің динамикасы

Өндірістік оқыту шеберлеріне қатысты қарама-қарсы динамика байқалады, яғни олардың азаюы, сонымен қатар, олардың санының құрылымында толық емес жұмыс күнімен жұмыс істейтіндердің үлес салмағының артуы байқалады, бұл практикалық қызметкерлердің әдетте артықшылық беретіндігімен расталады; білім беру ұйымдарында емес, өндірісте жұмысқа орналасу және оның басты себебі – жалақы.

барлық құрамының шамамен 4-5% ваканттық болады. Жалпы кәсіптік және арнайы пәндер бойынша мұғалімдерге, жалпы білім беретін пәндер бойынша мұғалімдерге, өндірістік оқыту шеберлеріне және жалпы гуманитарлық және әлеуметтік-экономикалық пәндер мұғалімдеріне аса қажеттілік бар екені байқалды.

ТжКБ ұйымдарында кадр тапшылығы байқалады. Жыл сайын ИГР

Келесі, 6-суретте ТжКБ оқытушыларының сапалық құрамын қарастырамыз.

Ескертпе: авторлар дереккөз негізінде жасады [13]

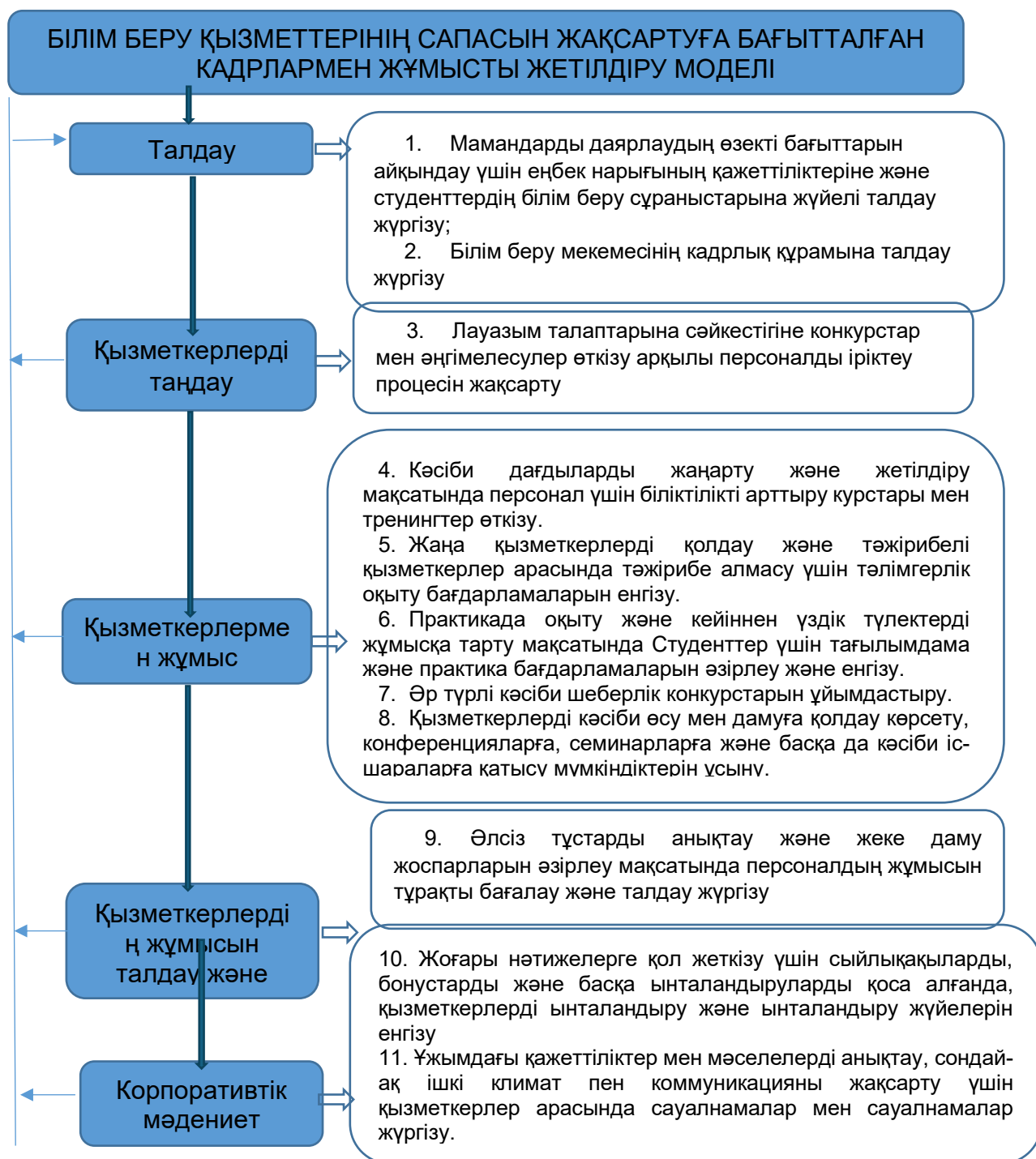
6 -сурет. ТжКБ-ның сапалық педагогикалық кадрлардың құрамы

Жоғарыдағы суретке жүгінсек, 35 803 мұғалімнің жоғары білімді, оның

ішінде 20 148 адамның санаты жоқ екені анықталған. Мұғалімдердің 1,7 пайызы

ғана мұғалім-шебер санатына ие. Яғни, талдау негізінде ТжКБ ұйымдарында көрсетілетін қызметтердің сапасы жыл сайын төмендегенің байқаймыз, бұған бірқатар факторлар әсер етеді, олардың бірі педагогикалық кадрлардың қолжетімділігі мен сапасы. Ал бұл салада шешімін күткен мәселе бар. Бұл мәселені

шешу үшін, біздің ойымызша, білім беру мекемесінің кадрлық әлеуетін қамтамасыз етуге және арттыруға бағытталған тұтас жүйені әзірлеу қажет. Ал біз кадрлармен жұмысты жақсартудың келесі үлгісін енгізуді ұсынамыз (7-суретті қараңыз), ол білім беру қызметінің сапасын арттыруға бағытталған.

Дереккөз: авторлармен құрастырылған

7-сурет. Білім беру қызметтерінің сапасын жақсартуға бағытталған кадрлармен жұмысты жетілдіру моделі

Персоналмен жұмысты талдау негізгі проблемалық аймақтарды анықтауға және тиімді шешімдерді

корпоративтік мәдениетін ескеру маңызды, өйткені дәл осы құндылықтарды, мінез-құлық нормаларын және ұжымда қабылданған тәжірибелерді анықтайды.

Персоналмен жұмысты және корпоративтік мәдениетті бағалау басқарудың күшті және әлсіз жақтарын анықтауға және оларды жақсарту бойынша шаралар қабылдауға мүмкіндік береді. Мысалы, командалық рухты нығайту, қызметкерлерді оқытудың жаңа әдістеріне үйрету немесе марапаттау жүйесі арқылы ынталандыруды арттыру.

Сонымен, талдау, кадрларды іріктеу, кадрлармен жұмыс, персоналмен жұмысты талдау және бағалау және корпоративтік мәдениеттің өзара әрекеттесуі білім беру қызметінің сапасын арттыруда және студенттерді оқыту мен дамыту үшін қолайлы жағдай жасауда маңызды рөл атқарады.

Бұл бөлімде мақаланың негізгі идеялары көрсетілген, алынған нәтижелер мен олардың жаңалығы тұжырымдалған. Ұсыныстар, қорытындылар мен ұсыныстар зерттеудің қойылған мақсаттары мен міндеттеріне қол жеткізуді растауы керек. Алынған нәтижелерді практикалық пайдалану мүмкіндігін белгілеп, әрі қарай ғылыми зерттеулердің бағыттарын ұсыну қажет.

1. Жоғарыда келтірілген талдау және білім беру ұйымдарындағы білім сапасын арттыруға бағытталған кадрлармен жұмысты жақсартудың жоғарыда аталған үлгісін іске асыру негізінде бірқатар шараларды қабылдау қажет:

ұсынуға мүмкіндік береді. Бұл ретте білім беру мекемесі

Колледж оқытушысы мамандығының беделін арттыру. Ол үшін оқытушылардың жалақысын ұлғайту, оларға кәсіби даму және біліктілікті арттыру үшін мүмкіндіктер беру қажет.

2. Колледждерді білікті және білікті мамандармен қамтамасыз етуге көмектесетін оқытушыларды даярлау және біліктілігін арттыру бағдарламаларын әзірлеу және енгізу.

3. Жас перспективалы мамандарды оқытушы ретінде Тарту, ғылыми зерттеулерге қатысу, Кәсіби өсу мен даму мүмкіндігі сияқты ынталандырулар жасау қажет.

4. Колледждерді заманауи жабдықтармен және оқу материалдарымен қамтамасыз ету.

5. Оқытушылар құрамының ғылыми деңгейін арттыруға және колледждерді заманауи және өзекті біліммен қамтамасыз етуге мүмкіндік беретін оқытушылардың ғылыми-зерттеу жұмыстарын ынталандыру және қолдау жөніндегі бағдарламаны әзірлеу.

6. Бос лауазымдарға ашық конкурстар өткізе отырып, оқытушыларды жалдау процесінің ашықтығы мен тиімділігін қамтамасыз ету, сондай-ақ оқытушылардың кәсіби қызметін бағалау жүйесін құру.

Осы шараларды іске асыру еліміздің колледждерінің кадр құрамын жақсартуға, білім беру сапасын арттыруға және колледждерді заманауи және өзекті ресурстармен қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі

1. World Economic Forum (2023). Future of Jobs Report 2023. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2023.pdf

2. Журавлева, О. Н. Входная диагностика профессиональных дефицитов в системе дополнительного профессионального образования педагогов (на примере оценивания уровня информационно-аналитической компетенции учителя истории) / О. Н. Журавлева, Т. П. Андреевская, С. В. Александрова. Текст: непосредственный // Научное обеспечение системы повышения квалификации кадров. 2019. № 1 (38). С. 97–106

3. Gao, Q. Professional development and ICT literacy of college teachers based on FPGA and image target recognition education / Q. Gao. Text: electronic // *Microprocessors and Microsystems*. 2021. Vol. 80. URL: <https://doi.org/10.1016/j.micpro.2020.103349>
4. Гафурова, Н. В. Адаптивная система развития преподавателей для реализации образовательного процесса в идеологии CDIO / Н. В. Гафурова, С. И. Осипова, О. Ю. Шубкина. Текст: непосредственный // *Перспективы науки и образования*. 2019. № 5 (41). С. 441–451
5. Борибеков К.К., Кусаинов А.К. Развитие технического и профессионального образования в Казахстане / К.К. Борибеков., А.К. Кусаинов. Текст // *Профессиональное образование в России и за рубежом*. 2015. №2 (18). С. 23-36.
6. Министерство просвещения Республики Казахстан // Главные новости: [сайт]. – 2024. -URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/edu?lang=ru> (дата обращения 05 августа 2024 года)
7. Национальный доклад о состоянии и развитии системы образования Республики Казахстан (за 30 лет Независимости и 2021 год). – Астана: Министерство просвещения Республики Казахстан, Министерство науки и высшего образования Республики Казахстан, АО «Информационно-аналитический центр», 2022. – 177 с.
8. Уровень удовлетворенности качеством образовательных услуг растет в РК // *ranking.kz*: [сайт]. – 2023. -URL: <https://ranking.kz/reviews/socium/uroven-udovletvoryonnosti-kachestvom-obrazovatelnyh-uslug-rastyot-v-rk.html> (данные обращения на 25 августа 2024 года)
9. Национальный доклад о состоянии и развитии системы образования Республики Казахстан (по итогам 2022 года): Б. Баякешова, С. Жумажанова, Г. Кайрат, А. Кусаинова, Г. Ногайбаева, Г. Толеу, Ш. Шаймуратова, А. Щербаков – г. Астана: Министерство просвещения Республики Казахстан, АО «Национальный центр исследований и оценки образования «Талдау» им. А. Байтұрсынұлы», 2023. – 279 стр
10. Победители VIII Республиканского чемпионата профессионального мастерства получили приглашения на работу от ведущих компаний страны // *Білімді ел. Образованная страна*. Республиканская образовательная общественно-политическая газета: [сайт]. – 2023. -URL: <https://bilimdinews.kz/?p=246300> (дата обращения 28 августа 2024 года)
11. PISA publications. PISA-2018 results // OECD: [сайт]. – 2022. URL: <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results.htm> (дата обращения 28 августа 2024 года).
12. Пыль в глаза? О чём говорит рейтинг Казахстана в PISA? // *The-tenge*: [сайт]. – 2023. -URL: <https://the-tenge.kz/articles/pisa-i-reiting-kazakhstan> (дата обращения 28 августа 2024 года)
13. Бюро национальной статистики Агентства по стратегическому планированию и реформам Республики Казахстан // *Образование. Динамические таблицы*: [сайт]. – 2024. – URL: <https://stat.gov.kz/ru/industries/social-statistics/stat-edu-science-inno/publications/6390/> (дата обращения 28 августа 2024 года)
14. Handbook of vocational teacher professional development in the digital age Handbook of vocational teacher professional development in the digital age , edited by Xibin HanQian Zhou, Ming Li, Yuping Wang, Singapore, Springer, 2024, 125 pp., ISBN: 9789819959365

References

1. World Economic Forum (2023). Future of Jobs Report 2023. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2023.pdf
2. ZHuravleva, O. N. Vhodnaya diagnostika professional'nyh deficitov v sisteme dopolnitel'nogo professional'nogo obrazovaniya pedagogov (na primere ocenivaniya urovnya informacionno-analiticheskoy kompetencii uchitelya istorii) / O. N. ZHuravleva, T. P. Andreevskaya, S. V. Aleksandrova. Текст: непосредственный // *Nauchnoe obespechenie sistemy povysheniya kvalifikacii kadrov*. 2019. № 1 (38). S. 97–106
3. Gao, Q. Professional development and ICT literacy of college teachers based on FPGA and image target recognition education / Q. Gao. Text: electronic // *Microprocessors and Microsystems*. 2021. Vol. 80. URL: <https://doi.org/10.1016/j.micpro.2020.103349>
4. Gafurova, N. V. Adaptivnaya sistema razvitiya prepodavatelej dlya realizacii obrazovatel'nogo processa v ideologii CDIO / N. V. Gafurova, S. I. Osipova, O. YU. SHubkina. Текст: непосредственный // *Perspektivy nauki i obrazovaniya*. 2019. № 5 (41). S. 441–451
5. Boribekov K.K., Kusainov A.K. Razvitie tekhnicheskogo i professional'nogo obrazovaniya v Kazahstane / K.K. Boribekov., A.K. Kusainov. Текст // *Professional'noe obrazovanie v Rossii i za rubezhom*. 2015. №2 (18). S. 23-36.
6. Ministerstvo prosvesheniya Respubliki Kazahstan // Glavnye novosti: [sajt]. – 2024. -URL: <https://www.gov.kz/memleket/entities/edu?lang=ru> (data obrasheniya 05 avgusta 2024 goda)
7. Nacional'nyj doklad o sostoyanii i razvitiu sistemy obrazovaniya Respubliki Kazahstan (za 30 let Nezavisimosti i 2021 god). – Astana: Ministerstvo prosveshcheniya Respubliki Kazahstan,

Ministerstvo nauki i vysshego obrazovaniya Respubliki Kazahstan, AO «Informacionno-analiticheskij centr», 2022. – 177 s.

8. Uroven udovletvoryonnosti kachestvom obrazovatelnyh uslug rastyot v RK // ranking.kz: [sajt]. – 2023. -URL: <https://ranking.kz/reviews/socium/uroven-udovletvoryonnosti-kachestvom-obrazovatelnyh-uslug-rastyot-v-rk.html> (data obrasheniya 25 avgusta 2024 goda)

9. Nacional'nyj doklad o sostoyanii i razvitii sistemy obrazovaniya Respubliki Kazahstan (po itogam 2022 goda): B. Baekeshova, S. ZHumazhanova, G. Kajrat, A. Kusainova, G. Nogajbaeva, G. Toleu, SH. SHajmuratova, A. SHCHerbakov – g. Astana: Ministerstvo prosveshcheniya Respubliki Kazahstan, AO «Nacional'nyj centr issledovanij i ocenki obrazovaniya «Taldau» im. A. Bajtyrsynly», 2023. – 279 str

10. Pobediteli VIII Respublikanskogo chempionata professionalnogo masterstva poluchili priglasheniya na rabotu ot vedushih kompanij strany//Bilimdi el. Obrazovannaya strana. Respublikanskaya obrazovatel'naya obshestvenno-politicheskaya gazeta: [sajt]. – 2023. -URL: <https://bilimdinews.kz/?p=246300> (data obrasheniya 28 avgusta 2024 goda)

11. PISA publications. PISA-2018 results // OECD: [sajt]. – 2022. URL: <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results.htm> (data obrasheniya 28 avgusta 2024 goda).

12. Pyl v glaza? O chyom govorit rejting Kazahstana v PISA? // The-tenge: [sajt]. – 2023. - URL: <https://the-tenge.kz/articles/pisa-i-rejting-kazahstana> (data obrasheniya 28 avgusta 2024 goda)

13. Byuro nacionalnoj statistiki Agentstva po strategicheskomu planirovaniyu i reformam Respubliki Kazahstan // Obrazovanie. Dinamicheskie tablicy: [sajt]. – 2024. – URL: <https://stat.gov.kz/ru/industries/social-statistics/stat-edu-science-inno/publications/6390/> (data obrasheniya 28 avgusta 2024 goda)

14. Handbook of vocational teacher professional development in the digital age Handbook of vocational teacher professional development in the digital age , edited by Xibin HanQian Zhou, Ming Li, Yuping Wang, Singapore, Springer, 2024, 125 pp., ISBN: 9789819959365

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ КАДРОВОЙ РАБОТЫ КАК ОСНОВА УЛУЧШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОКАЗЫВАЕМЫХ УСЛУГ

Зулфухар ГАИПОВ, доктор политических наук, профессор, директор Института управления, Академия государственного управления при Президенте РК, Астана, Казахстан, zulfukhar.gaipov@apa.kz, ORCID: 0009-0001-8894-6719.

Гулим УКИБАЕВА*, PhD, доцент Института управления, Академия государственного управления при Президенте РК, Астана, Казахстан, g.ukibayeva@apa.kz, ORCID: 0000-0002-6122-3932, Scopus ID: 57205545277, Researcher ID Web of Science: AAB-8841-2021.

Айбек СОЛТАНГАЗИНОВ, доктор PhD, ассоциированный профессор, заведующий сектора сертификации персонала центра признания соответствия персонала в государственном управлении Академии государственного управления при Президенте Республики Казахстан, Астана, Казахстан, aibek.soltangazinov@yandex.ru, ORCID: 0000-0001-6917-3397.

Айнұр ДОСМАҒАМБЕТОВА, магистр педагогических наук, ассистент Института управления, Академия государственного управления при Президенте РК, Астана, Казахстан, a.dosmagambetova@apa.kz, ORCID: 0009-0004-7672-6227.

IMPROVEMENT OF THE HR SYSTEM AS A BASIS FOR IMPROVING THE QUALITY OF SERVICES PROVIDED

Zulfukhar GAIPOV, Doctor of Political Sciences, Professor, Director of the Institute of Management, Academy of Public Administration under the President of the Republic of Kazakhstan, Astana, Kazakhstan, zulfukhar.gaipov@apa.kz, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0001-8894-6719>.

Gulim UKIBAEVA*, PhD, Associate Professor, Institute of Management, Academy of Public Administration under the President of the Republic of Kazakhstan, Astana, Kazakhstan, g.ukibayeva@apa.kz, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6122-3932>, Scopus ID: 57205545277, Researcher ID Web of Science: AAB-8841-2021.

Aibek SOLTANGAZINOV, PhD, Associate Professor, Head of the Personnel Certification Sector of the Personnel Conformity Recognition Center in Public Administration of the Academy of Public Administration under the President of the Republic of Kazakhstan, Astana, Kazakhstan, aibek.soltangazinov@yandex.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6917-3397>.

Ainur DOSMAGAMBETOVA, Master of Pedagogical Sciences, assistant at the Institute of Management, Academy of Public Administration under the President of the Republic of Kazakhstan, Astana, Kazakhstan, a.dosmagambetova@apa.kz, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-7672-6227>.